

Erandio

Aurkibidea

Udalerria: Erandio

Sarrera

Bilboko Itsasadarren eskuinaldean kokatuta dago, Bilbo Handia eskualdean. Hauek ditu mugakide: iparraldetik Urduliz, Laukiz eta Berango; hegoadetik Bilbo; ekialdetik Loiu eta Sondika; mendebaldetik Leioa, Getxo eta Bilboko Itsasadarra. Zazpi entitate historikok osatzen dute: Altzaga, Arriaga, Astrabudua, Erandiogoikoa, Goierri, Lutxana-Enekuri eta Asua. (Argazia: Javier Mediavilla Ezquivela)

- **Biztanleak:** 24.534
- **Euskaldunak:** %24,92

Ahotsak.eus-eko datu orokorrak

- Hizlariak: **7**
- Zintak: **6**
- Pasarteak: **49**
- Transkribatutakoak: **27**
- Audioak: **0**
- Bideoak: **49**

Proiektuak

- Dialektologia-EHU
- Euskal Herriko Ahotsak
- IRLAren Bizkaiera Bilduma

Hizlariak

Hilari Bilbao Beitia

Mertxe Bilbao Bilbao (1929)

1929. urtean jaio zen Erandioko Goierri auzoan. Ama Loiukoa zuen eta aita Erandioko Goierri auzokoa. Aitite-amamak Erandioko Atsonekoa eta Laskituerrota baserrikoak ziren eta gurasoak ezkondu zirenean, bi baserrien alboan zegoen pisu batera bizitzen joan ziren. Aita tratantea zen eta amak etxeko produktuak saltzeaz gain, jostun lanak egiten zituen. Etxe aurrean, solo txiki bat izaten zuten eta atzealdean, hiru edo lau behiz osatutako korta. Zazpi neba-arrebatatik bosgarrena izan zen bera. Sei urtetatik 14 urtera arte Erandioko eskolan ikasi zuen eta 15 urte zituela "kordeleria" fabrika sartu zen ezkondu zen arte. Taberna batean zerbitzari bezala jardun zuen urte batez eta bertan ezagutu zuen senarra. 22 urterekin ezkondu eta lana utzi zuen senarra eta etxea zaintzearen. Etxera ezkondu zen eta bertan 15 urte egon eta gero, senarrak eta berak Sondikan pisu bat erostea erabaki zuten.

Miren Madariaga Etxebarria

Martina Sagasti

Jose Luis Ugarte Lopategi (1938)

Baserritarra, kaldereroa , eskolazaina, idi probetan akuilaria...

Julia Zarraga (1909)

Migel Zubiaur Ayo

Mota etxekoa. Fabrikako langilea (kristal fabrika batean, labe garaietan...). Baserritarra.

Pasarteak gaika

Herri honetan landu eta transkribatu diren pasarteak, gaika antolatuta.

1. Herria, azpiegitura

1.1. Udaletxea Erandiogoikotik Desertura

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/002
- **Iraupena**: 0:00:56. **Hasi**: 00:01:36. **Bukatu**: 00:02:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena**: Mertxe jaio zenean udaletxea Erandiogoikoan (Campan) zegoen. Nazionalek Desertura eraman zuten. Goiko eskualdea beti izan da euskalduna eta behekoa erdalduna.

Transkripzioa

- Ni jaio nintzenean, ayuntamiento egon zan Lacampa Erandion. Eskole ta guzti, halan bandereaz ta guzti. Baie gero sartu ziren beste tandakook eta eroan eben "a Desierto Erandio", da maketeri gehiau da, gure da euskaldune, gure zona beti izen da euskaldune eta beti izen da Disiertu, ba, ez kategorik igual dau, kategorik gabe, baie han izen die oso "castellano" gehiau asko be gu baiño. Bai, han Erandion jaio nintzen.

- Orduen Lacampan.

- Lacampa Erandio, han iminten dau oin be Lacampa Erandio, Santa Maria de Erandio.

- A beittu, bale, bale.

- Bautizau ta guzti, ezkondu ta guzti, "primera comunión" ta guzti Lacampa Erandio.

1.2. Goierri inguruaren mugak

- **Hizlaria(k):** Zubiaur Ayo, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirresarobe, Kolesti - Bilbao, Mari Sol - Larrauri, Angel - Molina, Luis - Rodriguez Etxebarria, Nekane
- **Erref:** ERA-003/014
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:42:30. **Bukatu:** 00:43:51
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- **Laburpena:** Goierri nondik nora den zehazten du.

Transkripzioa

- Goierri, ba... Goierri eta Erandio. Ze Goierri oso handia da, ezta? Goierri non hasten da? Nondik nora doa Goierri?

- Goierri bastante da zabala, e. Bai, Goierri... Oin ba Goierri da dana, ezta? baie esaten da hamen hau gure hau, hasi hor kurtzen eta horra Motata esaten jako, Motata, gure etxan uzena. Motata. Eta hor behean, hor barra dan hori Juanin... Juanin barra-ta hor dekona, Iberre? Iberre. Iberre... barrio edo zera, baia dana da Goierri, e? Eta Goierri horrerri Martiartu alderdiri. Goierri dana da, hasi Iberretan, Iberreti hasi eta harik eta hori hor daon [atze]... Mendigorri esaten deutesena? Hor arte da. Urgitxiti ta handi, horti sartute, hori. Zabala da, bastante zabala barrio hori. Bai.

2. Baserria

2.1. Pisuan bizi arren, soloa eta ganadua zuten

- **Hizlaria(k):** Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Erref:** ERA-001/003
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:02:32. **Bukatu:** 00:05:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Baratzeta eta soroa
Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- **Laburpena:** Gurasoak baserrikoak ziren, baina pisu batera ezkondu ziren. Hala ere beti izan dute soloa, eta umetan ez zitzairen baserriko ezer falta. Aita tratantea izan zen; geroago Euskalduna-ko langilea. Amak etxearen ardura zuen, eta soloko barazkiak saltzera joaten zen Desertura. Ganadu apur bat ere bazuten.

Transkripzioa

- Eta baserrixen?

- Baserri ez. Aititek eta amamak albon... Bai, gure aite eta ama ezkondu zin pisu barri betera ta albon eon gentzezan baserriez. Eta gero beste amama ta aitite be baserri... dana... Laurotan.

- Ta zelan zekon, izenik bazekon aittitten eta amuman baserrixek?

- Antzone bat eta Laskituerrota beste.

- Antzone?

- Bai.

- Eta bestiena...

- Bestea Laskituerrota.

- A, beittu. Ta zuek zer, pisue orduen euki zenduen edo?

- Bai, bai, pisu, pisu. Pisu eder bat euki gendun barri-barri, eurok estreñata. Eta gero, ba, surtidu besteti [etxaldeti gehiau], aitek eiten eun tratante modure ta gero baserrin behar. Gero sartu zan Euskalduna-n urte askotan, baia, ostean, baserriko gauzek beti etxen. Eta pisun be, aman ta aiten pisuen bean, aukien, ba, zati haundi bet, soloa esaten gendun ordun, ta simenterak eta beti-beti iten [genduen] lana bertan eta ezen faltarik ez genduen eukiten, e, ez genduen eukiten. Gero txarrau izen da gerrea eta guzti atzerau izen danean, baie txikerretan ez, e? txikerretan ez. Eta gero... Bueno, ia zer preguntaten doitezun.

- Ama etxeko lanak eta bere bendejexue einde saltzen joaten zien, joaten zan, a Desierto Erandio joaten zan gero, han egon zan plaza handire.

- Eta han, orduen, zure amak eta zuen soluen, ezta?

- Bai, bai, bai, ha izen zan ya etxeko bendejexu. Etxe aurren ya eukiten gendun zati handi bet eta hareaz iten gendun... Eurok, nik ez ondino, ba euron bendejexu egun-egunen. Eta... ama iten zan horreaz eta aite, ba, bere lanean eta gero tratante.

- Horrek handixego eukiko eben ez?

- Bai, bai, bai, ya propiedade handiau, bai.

- Honbre, pisuen euki eta, gainera, solue euki....

- Bai, bai, ondo, ondo, gauzolak ekoiten ademas ta ganadue beti etxen ta beti...

- Ganadue be orduen pisuen?

- Bai, bai, ganadue be bai, gortea eiten zan ta...

- Eta nun eukitzen zenduen ganadue?

- Kontran. Etxea halan eta gero kontran gortea inte eta hantxe eukiten eben ganadue aitek. Ez asko e, hiru edo lau bahi, txalatxuk be bai. Bera erosten izeten zan ta saltzen eta halantxe, pobremente, lan asko inde.

2.2. Aita tratante

- **Hizlaria(k):** Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Erref:** ERA-001/004
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:05:42. **Bukatu:** 00:07:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- **Laburpena:** Ferietara joaten zen aita tratulari. Arespalditzara eta Zorrotzara, besteak beste. Zorrotzan domekero egiten zen feria. Ganadua erosi eta saldu egiten zuen.

Transkripzioa

-Eta orduan trante lanak eta non eitten ebazen aitek batez be? Nun? Aitte tratantie bazan, nun egoten zan edo nundik nora edo zelan eitten eban?

-Bai, joaten zan a Respaldiza, nik ez dakit non daon, baie hortariko, oin eiten diren feri duztiik, joaten zan. Nik ez dakit zelan, memorin dekoten... ba... zelan? aitu, ointxe akordaten naz, ez naz akordaten. Ba igual, Zorrozan iten zan feri duztii; oin ez, ezta? baie Zorrozan izen zan, hemeko aldien danan feri izeten zan eta hara joaten zan domeka duztitan. Eta gero hor, esan dotsutena, Respaldiza eta [zenbet] gauze ferik eiten zirenen hara joaten zan. Nik e... txikerra izeten nintzen ordun ta ez dekot memorin be, baie, zera, ganaduez joaten zan batera eta bestera. Gero tratantekaz

ganaduten, zera, kamioi handik eroten zeren, saltzeko edo erosteko.
-Eta zein zan beran biharra? Tratante moduen, zer egin biher eban berak?
-Ba erosi eta saldu. Eta gero, ba, soloa itzel gustetan jakon, itzel-itzel-itzel.

3. Familia eta harremanak

3.1. Goserik ez, baina biziorik ere ez

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/006
- **Iraupena**: 0:02:29. **Hasi**: 00:09:28. **Bukatu**: 00:11:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena**: Zazpi neba-arreba izan ziren. Falta barik hazi ziren, baina bizio gutxirekin.

Transkripzioa

- Orduan izan zarie bi aizta?
- Ez, zazpi!
- Zazpi?
- Zazpi, zazpi neba-arreba, bai.
- Eta zu zenbatgarrena?
- Eta bat hil in zan. Bai, gaztetan, ez dakit sei hilebetegaz edo. Baia, ostean, bat, zaharrena, euki dot Mejikon; han hil da. Ta gero beste bat Donostin, bigarrena; hil da hori be. Eta gero beste bat dekot Bilbon, hirugarrena; hori bixi da. Eta gero laugarrena, hori nire aiztea da, gero ni eta gero beste bat dekot Alsasuan.
- Osea, zu seigarrena?
- Sei. Bost... sei?
- Bostgarrena?
- Bosgarrena, ezta? Bai. Ze gero dekot hori, Alsasuan daona, neskato, hori... 80 urte dekoz. Eta gero beste bat, neba bat, hil zan, zazpigarrena.
- Bai, beittu. Honbre ba pisu baten egoteko hainbeste ume...
-Bai bai, ederra euki gendun e, esan notsun lehelauskotan, e. Ederra-ederra euki gendun, etxe ederra. Baiñe...
- Ze akordu dekozu zure umetakue?
- Bueno, ba, ez mizkeri handirik, bastante ba “basico” esaten dana: faltarik ez igual, baia, ostean, bizio gitxiaz, oso gitxiaz. Goserik ez, ezta? Baia, osten, ba, bizio gitxi. Zazpi ta eurok bi, bederatzi, “mesa redonda”.
- Bai, bai.
- Ez zan [...]. Ni gazterik hasi nintzen irebazten gero, e; sartu nintzen ensegida fabrika baten ta. Ta beti euki dot neure mobimentutxu beti euki dot, baie, esaten [notsena]: mizkeri askorik ez, dana miseri.
- Ya. Eta orduen lan gehixenak-edo eingo ebezen igual nagosixenak? Edo...? Etxekolanak-eta diñot. Lagunduko eben nagusixenak. Edo danok ein dozue apur bat?
- Bai, danok apur bet, e. Bai, danok, danok, mutilek zein neskak. Euron... Badakizu, len soldadizki mutilek joaten ziren eta etxea apurten zanez asko... Bi nire aurreti. Eta gero, ba, etorten zienen, fabrikera, berriz, fabriketara.

3.2. Etxera ezkondu zen

- **Hizlaria(k):** Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Erref:** ERA-001/008
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:12:33. **Bukatu:** 00:13:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena:** Etxera ezkondu zen, eta hamabost urte egin zituzten gurasoekin. Handik Sondikara joan ziren.

Transkripzioa

- Esan dostezu zazpi neba-arreba izen zariela, ez?
- Bai.
- Eta zu ze urtera arte egon zara etxien edo?
- Ni etxen bertan ba beti kasi-kasi, ze ezkondu nintzen etxera... Etxera ezkondu nintzen eta kasi-kasi beti etxen aite eta amaz. Aite ta amaz ta aizte bateaz be bai, hor Altsasuan bizi danaz, hareaz be bai, etxen. Eta gero han ein genduzen hamabost urte aite eta aman... Gero Sondiken erosi gendun pisue eta ordura arte bertan. Ba berrogeta... Ez... Hogeta hamabost urtera arte egon nintzen han. Eta mutilekaz gero Sondikera. Txikerra izen zan danontzat eta Sondikera orduen etorri gintzezan. Baie, osten, beti etxen, beti etxen.

3.3. Andregaiaren aitari ezkontzeko baimena eskatu zion nobioak

- **Hizlaria(k):** Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Erref:** ERA-001/018
- **Iraupena:** 0:01:11. **Hasi:** 00:37:05. **Bukatu:** 00:38:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- **Laburpena:** Gurasoei alabarekin ezkontzeko baimena eskatu zien Mertxeren senarrak, baina bera ez zen egon aurrean. San Bernabekoa zen senargaia, hurbilekoa, eta Erandiogoikoan bertan ezkondu ziren.

Transkripzioa

-Eta hor berak esan otsen gurasoeri ia nahi eben zugaz ezkondu?
-Bai, bai, bai.
-Zelan izen zan?
-A! Ni ez nintzen egon aurrean. Ni ez nintzen egon aurrean. Baie, bueno, izengo zan apurtxu bet zera.
-Bai, bai, beittu. Eta hortik segiduan ezkondu?
-Bai, ezkondu.
-Non egin zenduen?
-Bertan, Lacampan, dana Erandion. Hor ez da egon kilometrorik, bertan dana.
-Bera gizona nongoa zan ba?
-Bertakoe.

-A! Bera bertakoa be bai?
 -Dana da beste... San Bernabe esaten dere. Erromeri izeten da San Bernabe, baie dana paraje. Dana paraje. Gero zerbitzu militar eiten eon zan bera Garellanon. Garellano zelan... monte... zelan da? Plentzin.
 -Garellano, Plentzin.
 -Cabo Villano. Eta soldadusketi libra zanen eta duzti... Ez, lelau Zamudion be egon zan. Eta gero...

3.4. Bilbora zinemara

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/025
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:51:15. **Bukatu**: 00:53:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Familia eta harremanak » Bikote kontuak
 Aisia » Kultura » Zinema
- **Laburpena**: Bilbora Truebara joaten ziren zinemara. Nobioak ordaintzen zuenez, ez daki zenbat zen. Dantzarako ere mutilek ordaintzen zuten. Pelikula politak ikusten zituzten.

Transkripzioa

-Ni ezkontute gero, bueno, ya sarrintean urten dot apur bet kanpoti, osten Erandioti urten be ez. Bilbora.
 -Bilbora zetan juten zinen?
 -E?
 -Bilbora zetan?
 -Bueno, bakizu, ba, erosten edo zinera edo... ba... arrasti pasetan.
 -Zinera esan dozu?
 -Bai. Buenos Aires ta Truebara joaten gintzezan. Bai. Onak izen zien zinek, e.
 -Eta zenbat kostaten eben lengo ziniek?
 -Ni eske beti nobioa euki dot pagetako. Ez dakit hori, beixu.
 -Zelako morroa.
 -E? Bai, bai...
 -Klaro...
 -Ni ez nintzen akordaten page ein behar dotelako be. Halao lujuk mutilek pagaten eben. Dantzan [iteatik] be mutilek. Guk ez gendun pagetan.
 -Bai, ezta? Eureri emoten eutsien ez? Edo eureri eskatu, ez?
 -Eureri eskatu.
 -Zenbat eskatzen zan?
 -Hamar zentimo edo izeten zan, gitxi. Baia eurori, guri ez, e. Ta zinera be ni ez naz joan neu pagata ez naz joan inoz be.
 -Eta zinean ze pelikula ikusi dozu? Ze akordaten zara?
 -Oso politek, onak izeten ziren zinera joaten gintzezan, e. Bakizu, hau e, zelan geitzen da...? Sara Montiel eta horrek nonbradu izeten ziren eta horrek duztiek danak ikusten genduzen. Eta zinema onak izen zien. Oin itxi die, ezta? Baie ordun zinek onak. Calle Buenos Aires eoten zan Trueba eta Buenos Aires beste be.

4. Politika

4.1. Eskolan erdaraz eta etxean euskaraz

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/009
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:13:26. **Bukatu**: 00:16:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Euskara eta politika
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Euskara » Euskararen egoera
- **Laburpena**: Valladolideko bi ahizpa izan zituzten maistra Erandiogoikoko eskolan (bata oso gaiztoa, bestea, aldiz, oso ona). Haren aholkuak gogoratzen ditu oraindik. Sei urtetik hamalaura ibili zen eskolan; erdaraz. Etxean, aitek behartzen zituzten euskaraz egitera. Radio Pirenaica entzuten zuten gurasoek, baina umeez ez. Eskolan instrukzioak eta kantak irakasten zizkieten; errepresio handia bizi izan zuten.

Transkripzioa

- Bai, bertan, Erandion, Erandion.
- La Campan berton?
- La Campan. La campan, bai. Eta euki genduzen maistra bi oso onak. Bueno oso onak ez. Aiztek izen ziren biek. Bat oso txarra, gazteena, bueno... Guadalupe eta Amalia, de Valladolid. Kontue atareizu, /kontateizu] euskera... "Aldeanas, burras" esaten [euskun]. "Aldeanas, burras, no sabeis castellano". Eta goikoa, sei urteaz, goikoa, Parbulas, oso okerra, txarra, soltera izen zan. Gero beste hiru alaba euki ituzen, oso ona, Guadalupe, oso ona. Ikisi ta... Ondino berak esaten ituzen gauzek be ni akorde iten naz.
- Adibidez, zer esaten eban?
- Aitu, henbrana esaten [euskun]: "Nunca vayáis con los dobladillos sueltos, nunca con los botones sueltos y nunca con lamparones" eta ni ondino be akorde iten naz horrek gauzekaz. Bai, akorde iten naz, e? "Pa ser mujeres curiosas tenéis que hacer eso; los dobladillos sueltos nunca". Eta gero laborak iten genduzen eguenetan, festoia eta gauzetxuk han eiten genduzen. Baia gauza handirik ez, e. Gero, badakizu, gaztetan sartu nintzen fabrikera eta gero ezkondu... hamen.
- Eta eskolan berton, orduen, erderaz?
- Erderaz dana, baie aitek...
- Betidanik? Txikitatik?
- Dana, dana...
- Zenbat urtegaz sartu zinen zu?
- Seigaz. Eta hamahiru-hamalau urterako urten. Baie aitek etxen... "Emongo dotsuet atxurren kitenaz emongo dotsuet halan [jarraitzen] badozue", erderaz ez eitearren, eta halantxe mantendu gendun, e! Osteen, euki gendun radio bat eta [koidxuten euren] hamarratan Radio Pirenaica. Eta etxen entzuten egoten ziren eurok, baie guk "Ala! kanpora! Zuek ez dozue entzun behar hori". Eta dana... dana represino. Dana. Beti...
- Eskolan...
- Eskolan, eskolan. Eskolan "Viva..." holan kantzinok deberak baino gihiau.
- Bai?
- Bai, bai. bai. Kantzino danak. Instrukzinok iten mutilekaz. Bai hor. Hori guztie eiten gendun. Ez dakit lekzinok eiten bagenduzen, baie

instrukzino... Eta “Han cogido Barcelona” eta kanpanak be guztik, eleizako guztik, jo ta jo ta jo ta bandera guztik be ipinite eta danak halantxe “Cara al sol” eta guztik eta halantxe. Bueno...! eta ordutan, e, ordutan. Bai, bai. Izen zan gogorra izen zan, gogorra.

4.2. Ulertzen ez zituzten mehatxuak jasotzen zituztenumetan

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/010
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:16:18. **Bukatu**: 00:17:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena**: Errazionamenduan zeuden olioak, azukrea eta tabakoa. Gerra garaian, dendara joaten zirenean, umeak izan arren mehatxatu egiten zituzten euskaldunak izateagatik. Ez ziren politikan sartzen gurasoak.

Transkripzioa

- Eta ogi beharra zinon eta esaten gendun: “Franco, antes que eras blanco nos dabas pan blanco y ahora que eres caudillo poco y amarillo”. Baie [sentido begiditute ogi] guztie eta [hantxe be jan ein ber] eta txarto pasa gendun e. Dana errazionamentun, olioak be errazionamentun eta azukre be dana bai errazionamentu, gizonen tabako be bai... dana-dana errazionamentun.

- Eta nora juten ziñen errazionamendue hartzeko?

- Dendara, hantxe Lacampan estanku bat egon zan eta eiten euen estanko eta ultramarinos dana iten euen. Baia han be... bueno... “Nacionalistas vascos, ala, os van a llevar al barco” eta gu ume txikerrak ondino e? eta zer gure deuen /gudun/ esan be ez gendun jakiten. “Ala, nacionalistas vascos, venga, todos al barco, os echen allí”.

- Eta dendakoeri nok eruten eutson edo ze ba denda horretan izten ebezen geuzek? Eta gure kontran beti. Ta gu zer? umetxu betzuk izen [bagintzen] ondino! ume batzuk! Eta aite be inoz ez da izen halan partidutarra, e. Ama be ez.

4.3. Errazionamendua gogoratzen du

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/030
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 01:06:21. **Bukatu**: 01:07:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- **Laburpena**: Gerra osteko oroitzapena du: errazionamendua; baina hala zelakoan onartzen zuten. Kartilla eraman dendara eta ematen zuten olio edo azukre errazioa.

Transkripzioa

-Zu akordako zara hobeto igual gerraostie, ezta?
-Klaro. [Nezezidi] gehiau. Baie ez gauza onik, e. Razionamentu dana, esan dotzut, dana razionamentu. Eta halan dala eta: "Así es y así tiene que ser". Gero hasi gintzezan geu be irabazten apur bet eta normalize zan apurtxu bet eta gure denpora hori izen da. Ez, ez, ez dekot historia handirik nik.
-Errazionamentuetan ze egoten zan? Kartillak edo holako zeozet?
-Klaro kartillek, kartillek. Bai. Ta zenbet... ba... litro erdi orio, kontue atareizu, eta azukre kilo erdi. Halan izen zan dana, e. Dana, dana.
-Eta kartillak zer ziren, pertsonalak edo familia edo zer?
-Ez. Zuk eroten dozu dendara eta horreaz, seiluaz, emoten dotzue errazino, ez dekozu gehiau, ez diruaz ez... Dirurik ez eon be, e.

4.4. Errepublikarrekin gerran

- **Hizlaria(k)**: Zubiaur Ayo, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Agirresarobe, Kolesti - Bilbao, Mari Sol - Larrauri, Angel - Molina, Luis - Rodriguez Etxebarria, Nekane
- **Erref**: ERA-003/006
- **Iraupena**: 0:02:53. **Hasi**: 00:11:29. **Bukatu**: 00:14:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Errepublikarrekin ibili zen gerran. Burnizko gerrikoa apurtu zutenean, etxean zegoen. Berak lan egiten zuen Iberia izeneko lantegia Sestaon zegoen. Hantxe ibili zen lanean, Bilbo hartu eta gero. Hilabete bi egin zituen inguruan gerran. Babesik gabe eta eraso latzen pean ibili behar izan zuten.

Transkripzioa

-Eta gerra kontau dozu. Nik, ba, gerrataz... ni ez naz bizi, entzun ein dot.
- Gerran?
- Zelan pasa dozu zuk, ba?
- Gerrea?
- Bai. A ber, kontaizu apurtxu bet.
- Gerran nik denpora gitxi [ein nendun]. Baie txarrena e, denporarik txarrena, e.
- A, bai?
- Bai. Ni ibili nintzen gorrin alderditi, gorrin alderditi, eta suerta nintzen etxean. Etxen suerta nintzen hona sartu zienen Francon alderdikok. Hori horra hori zinturoia esaten jotsena, Burnizko zinturoia. "Hiero" "burnia" da, ezta? Hori apurtu ein ebenen, ni etxen suerta nintzen. Eta gero, ba, nire kinte ondinarren altxa barik euki euen Francok. Ni hogeta bederatziko kinto naz eta hori oindinarren zertu barik euki euen. Eta gero, ba, fabriken ordun Sestaon, lelengon Altos Hornosen sartu nintzen, ezta? Baie gero Sestaora, Sestaoko alderdire pase gintzen, Iberia esaten jakon taller batera. Hojalatak eiten gendun guk, hojalatik. Bueno, zerak: zerbezan tapoiak, zerak, tapak-eta iteko eta... materiala, baldek eta holako gauzek eiteko materiala eiten gendun. Eta entera zirenen etxen naola, geitu ein osten. [... gerrara] eta gero han lotu nintzen... Francoaz nik egun bat be ez dot ein.
- Andrea: Militarizau...
- Gero han lotu nintzen...

- A! Biharrien?

- Ba, bai. Ibiliko [baninteko] modun, ba, konsignan, gerran ibiliko [baninteko] modun. Holantxek. Hori holantxek [suertaten da] gerrako denporan. Baie hile bi ein genduzen gerran, baie txarrak, e! buff...

- Eta hamen? Inguru honetan?

- Bai. Hemen, hemen, hemen bertan, bai. Bai, horra Sollube azpin be egonda nao ni. Sollube ta Jata ta...

- Jolin...

- [...]. Pase genduzen egunek e?

- Bai, e?

- Buff... Defensarik ez... zer defendidurik ez gendun euki geuk eta ha beste ka... abiazinoko eiten oskun, bueno, destrozuk eiten oskuezen. Eta kañoiak be... potentek. Buo! Bai, bai.

4.5. Durangoko bonbardaketa

- **Hizlaria(k)**: Zubiaur Ayo, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Agirresarobe, Kolesti - Bilbao, Mari Sol - Larrauri, Angel - Molina, Luis - Rodriguez Etxebarria, Nekane
- **Erref**: ERA-003/008
- **Iraupena**: 0:03:26. **Hasi**: 00:19:56. **Bukatu**: 00:23:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- **Laburpena**: Durangoko bonbardaketan bizi izandakoak kontatzen ditu. Eraikin batera sartu eta irten ezinik geratu zirenekoa azaltzen du xehetasunez.

Transkripzioa

- Etxe zar bat egon zan. Bueno, etxea, zarra ez, etxea, kamino ezkiñen, bide ezkiñen. Eta sotanu, baie honen alturati [eukiko euen], horti, bai, klaro, honarteko alture euki [euen], kamiñon egon zan halako bentana bat gizona fasil pasateko modukoa barrure. Eta apurtute egon zan, teilatue eta danak... eta [sotanun] eskonbrok [...], salta gendun, bota gendun piezea, bota gendun hara barrure eta salta gendun hara barrure hirurok. Aiba! Gero, eskillarea, eskillarea, badakizu...

- Bai, bai, bai.

- Eskillarea, handi sotanuti gora igoteko eskeillare? eskonbrokaz tapata.

Aiba, nondik urtenik ez gero guk! La madre... Ointxe gagozak majo! [...] ederto! Egon giñan bentanan eta ze egin gendun? Euki gaiñun garriko bat esaten jakona...

- Bai, bai, bai.

- Garrikok barrik nik eta lagunek, baie sendok! Sendok. Baltzak, garriko baltzak, sendok. Amarra, punteri amarra, ta hori deustuztarra, deustuztarra egin gendun -pisurik gitxienekoa izen zan- bion arten... imini eskonbroko ladrilluk-eta, batu han, derrepente, eskuz-eskuz han, [zazkelerik-eta bapez], han imini piloa, piloa imini eta hareri koiu biok ta altxa gendun ha gora [...]. Amarra karrikok gero, amarra garrikok punteti, [...] amarra pieze, bakotzek bat. Karrikok barrik eta fuertek euki genduzen, e! Sendok. Eta sobrau gero [...]. Hak pieza hori atera euskun, handi goiti tiratute, morteru hori. Gero beste lagunek, neure lagunek gero ba, gero nik, ta biok... mekaguen ros... koiu, makurtu holan, eskonbron pilo ganen parau holan eta beste para neure zeren, lepon [...] eta beste [...]

amarragaz zereti, garriti amarra, garrikoaz, e, ha be. [...] eta tiretute txerpotx [...] urten kanpora. Bai, bai, bai. Hori ez da... barre eiten dou oin baia...

- Oin bai, oin bai, oin ederto, oin ederto.
- Mekatxis la porra... Bueno. Gero ni [...] atzen geratu nintzen.
- Zu azkena? Azkena han barrun?
- Bai, bai, neu atzenekoa. Amarra garriti, garrikoa eta bien arten, ros, eskegite hor...

5. Euskara

5.1. Etxean euskaraz, kalean erdaraz

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/011
- **Iraupena**: 0:03:50. **Hasi**: 00:17:44. **Bukatu**: 00:21:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 - Euskara » Euskararekiko sentimendua
 - Euskara » Euskararen egoera
 - Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- **Laburpena**: Amak ez zekien gazteleraz, aitak apur bat, ferietan ikasitakoa. Ama etxez etxeko jostilea (jostuna) izan zen, Loiuko Lauroetakoa izan zen; aita Erandiokoa. Gurasoekin beti euskaraz egin zuten. Kanpotar asko etorri zen Erandiora, eta kaleko hizkuntza gaztelera izan zen Bilbo inguruan. Donostian, ez. Seme-alabak giro erdaldun horretan hasi dira eta euskara ondo irakatsi ez izanaren damu da orain Mertxe.

Transkripzioa

- Kontu egixu: gure amak ez zuen jakin erdera be ez. Erdera be ez. Aittek apur bet ferietatik ibiltan zanen, baia amak erdera be ez, dana euskera, han Laurotako troka batekoa zan eta erderaz jakin be ez. Bera izen zan jostile
- Nor izan zan jostile?
- Ama, ama, ama jostile izen. Ibiltan zan etxe honetati, halan apurtxu bet [zera], makiñeaz burure koiute, ama ibiltan zan.
- Orduen ez zan izeten bakarrik etxekeogaz, ez? Hor jostile izen bazan...
- Bai, jostile, jostile, jostile, bai, eta bastante ona, e? bastante ona. Aitu hor dao erretratu. Bere erropa guztik berak ein zituzen /eituzen/, ezkontako be, eta oso guapa dao e, oso guapa dao. Bai, jostile, jostile izen zan. Bai, gero hainbeste ume eta bakizu ba.
- Eta nungue esan dozu zala ama?
- Ama Loiuko, Laurotako.
- Eta aitte nungue da? Edo nungue zan?
- E?
- Aitte?
- Benetako Erandioko. Erandioko.
- Orduen umetan erderie hutse, ez? Eskolan behintzat.
- Bai, bai, baia euskera ez duu galdu inoz, e? txarto edo ondo. Liburutaku ez dakigu ezer, ezta? Baie guk e... eurok jakiena iten eben eurok eta geuk be bai eta inoz ez dogu galdu euskera e? inoz be ez. Bat dau hor Alasuan, baie bera be ezkondu zan gero beste... "alaves, falso y cortes" eta

erderaz... euskeraz [ez guzen] entzun be eta oin txikerrak dana euskera. Euronak e? Semea ezkondu da, semea ezkondu da euskeraz eiten dana eta hiru familitsu dekez eta dana euskera. Baie bera izen da kontrarioa. "¿Cómo te has casado con una vasca si no quieres?".

- Eta lagunekaz eta be bai erderaz eskolan?

- Bai, iten gendun haren euskeraz, erderaz, bai, baie etxen euskera. Nik hori dekot pena, ze nire mutilek be ez dakiela ondo euskeraz eta nire erru dala esaten dot, ze nire etxen iten [zen] euskera eta horregaiti ez dot galdu. Hori egi da, e? Nik oin be esaten dot: neure erru da, neure erru da. Baie gero honek etorri ziren gaztetxu ya edadea ya dana etorri zan kanpotarra, e. Etxeti urten eta ya erdera, etxeti urten ta erdera. Dana maketeri, dana maketeri izeten zan. Eta gero, bakizu, fazilena da. Fazilau da erderaz eite euskeraz baiño.

- Orduen jolasak-eta be bai erderaz eitten zenduen?

- Bai, erdera, erdera, erdera, erdera.

- Orduen ez zara akordako holan kantuek edo jolasteko edo kubiketan...

- Ez, ez, ez, dana erdera izen zen kantuek eta guztik. Ikisi danak gero e? fazilago eiten gendun ta, baie erderaz dana.

- Kalien be bai?

- Kalien be bai. Bertakogaz ez. Bertakok ez. Bertakok Mungikok eta bertakok Erandiokok matrimoniok gu baino zarragok dana euskeraz. Baie gero hain famili etorri zanen be dana erderaz fazilago, dana erderaz. Hemen Bilbon beti izen da erderaz gehiau euskaldune baiño eta Donostin dana euskera. Ni joaten nitzen mutiltxu biekaz lelago Donostire eta matrimonio gure moduko danak euskera. Eta enbidi bet emoten osten niri... Baie gero guk erdera, guk erdera. Etxen ez, e? Etxen euskeraz ein duu, e? Etxen euskeraz ein duu, baie erderaz fazilao askoz be.

6. Ekonomia eta industria

6.1. Kordelerian egin zuen lan

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/012
- **Iraupena**: 0:04:36. **Hasi**: 00:21:34. **Bukatu**: 00:26:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Bilbo Handiko lantegiak
- **Laburpena**: Hamabost urterekin kordelerian hasi zen lanean, ezkondu arte. Itsasontzietarako sokak egiten zituzten. Zaharrenak irakasten zion gazteenari lanean. Egunean lau joan-etorri egiten zituzten etxera, negu zein uda. Egun guztia ematen zuten lanean; presazko lanak zeudenean, gauez ere lan egiten zuten. kalamua eta sisala erabiltzen zuten. Ez zen lan fina.

Transkripzioa

-Ta eskolatik urten zendunien, hamahiru-hamalau urtegaz, zer ein zendun?

-Hamabostegaz ba, sartu nintzen ia lanean.

-Nun?

-Ba kordelerie ixaten zan ordun, eta hantxe ein genduzen, ba, ezkonduarte. Ez gendun euki...

-[...]

–Ba, kordelak, barkutarako, txikotek. Makinek, zea, egon zien ta gero, [haragiez] beti firuk eiten; ta gero trentza eiten zan ba makinagaz. Guk atara firuk, xixal ta zuek ez dakizue zer dan baie...

–Ez.

–Eta kañamo ta duzti, ba, fabriketan dana... Dana etorten zan fabriketati, e... Han zien, ademas, e... Barkun uzabak etorten zien; ze barkuk eroaten zien horrekaz erramalakaz gero amarrateko; eta horrek eiten genduzen guk, hainbeste urten.

–Eta zelan ikesi zendun, adibidez? Fabrikera sartu ta nok erakutsi otsun, zelan ein zendun?

–Bai. Bertan ikesi; bertan ikesi, gazte-gazterik sartute... Zaharrenak, harek gihau daki ta gazteri ikesten, ta ikesi ein gendun hori be eiten.

–Non egon zan fabrikie?

–Hor ber..., kasi albon. Laurak? Bakizu zuk non dan, Laurak? Ez dakizu non dan? Hamentxe...

–Iloba: Hamen Sondikan edo Derion?

–Ez. Sondikara. Loiure joateko zera bide, hemeti joaten zarenean harantza...

–Iloba: A, bai!

–Hortxe.

–Iloba: Bai. Trenbidea pasata.

–Bai, hortxe, hortxe. Bastante paraje, baie lau bieja eiten genduzen egunen, e... Etorri, joan ta ostabere etorri... ta sartu... Orduk sartuten genduzen ordun. Bai, ba, “vida pobre”.

–Zelan izeten zan zeure egun bat, adibidez? Ze orduten sartu, ze orduten urten?

–Beitu! Lehelau seiretan sartu “seis menos cuarto”; [sartunde genzen]. Ordu bitan urten, hiru t’erditan joan barriz, ta zazpi t’erditarte. Hori urtetan, e... Eta prisa asko badau, gauez: zortziretan sartu eta goixeko hamarratarte. ... Zer kontakotso tsut nik? Gauze handirik ez.

–Iloba: Egun guztie lanean.

–E?

–Iloba: Egun guztie beharrean.

–Bai, bai. Asko. Asko, ademas.

–Eta, ordun bazkaltzeko etzera joaten ziñien?

–Bai, bai. Beroa zein euria zein neguaz, bazkaltan etxera. Ordu t’erdi eiten gendun biejarako ta bazkaltako eta hori eiten gendun, bai.

–Ta han bertan, adibidez, goizien sartzen ziñen eta zer eitten zendun zuk, zure biharra zein zan?

–Bai, bai. Sartu ta beharra ta...

–Zein zan zure biharra, Mertxe?

–Ba, bobinak eiten genduzen, bobinak. Imini firuk halan makinetan, zuk eiten dozun, modun, hortxe... Imini firuk eta makinera, joan makin-..., makinillak esaten genduzen, ta firu batu eiten zan. Ta gero haik firuk batu beste leku betera, lodiaugaz, ta halan ixen zan, ba gero ta handiaok eiteko txikotek ixeten zien, eta gixonak be bai, e... Gixonak, halan gogorrena gixonak eite eben, guk fazilaue eiten gendun, baie guk be ein ein behar ordutan.

–Ta zerezkue izeten zan firue?

–Cáñamo ta sisal.

–Zer da sisal?

–Sisal, ba, firu bet ixeten zan, ba gogorra, gogorra “como hilo, pero duro, duro, duro; y luego el cáñamo le iba dentro; enroscando, enroscando, enroscando”. Eta handi ia eiteko zera. Bai, bai, halan... Ez fine, ez zan ixen fine. Nire aizteak asko hobeto bizi zan, ze joan zan bordatan ta josten, finau ni baino. Ni sartu nintzen... dirue gure ixen /guxen/ nindun nik eta

sartu nintzen lanean baie gogorra, gogorra; ta nire aizteak daki ondo bordetan ta josten be bai.

-Ta nondik ekarten eben hori materiala?

-Hori? Ez dait nondi. Barkutan etorten zan, e... Barkutan. Ez dakit nondi etorko zan. Barzelonati, hurren. Barzelonati, barkutan.

6.2. Senargaiak askoz gehiago irabazten zuen

- **Hizlaria(k):** Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Erref:** ERA-001/033
- **Iraupena:** 0:00:27. **Hasi:** 01:11:48. **Bukatu:** 01:12:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- **Laburpena:** Senargaiak harrobian egiten zuen lan. Primerako ofiziala zen, eta berak baino askoz diru gehiago irabazten zuen.

Transkripzioa

- Kanteran, ladrillu. Izen zan "de primera" eta horrek ba diru [irabazten euen, ze ona...], Altos Hornorako eiten euen behar eta nik dana txikerra, sesentaitres pesetas. "¿Por eso trabajas?" esaten osten. Ha [etxe ba] dirua, bizimodua atara. Ez dekot gauza handirik nik kontetako, esan dotsut nik.

- Ez! Onbre, ba...

6.3. Kristal lantegian eta labegaraietan lanean

- **Hizlaria(k):** Zubiaur Ayo, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirresarobe, Kolesti - Bilbao, Mari Sol - Larrauri, Angel - Molina, Luis - Rodriguez Etxebarria, Nekane
- **Erref:** ERA-003/004
- **Iraupena:** 0:03:34. **Hasi:** 00:05:10. **Bukatu:** 00:08:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Bilbo Handiko lantegiak
- **Laburpena:** Auzoko Birigiko eskolan ibili zen. Hamalau urterekin hasi zen lanean. Zazpi pezeta irabazten zituen. Kristal lantegian eta labegaraietan egin zuen lan. Lan gogorra zen baina asko irabazten zuten.

Transkripzioa

- Ta zein eskolan egon ziñen? Hango eskolan? Goierriko eskolan?
- Hamentxe hamentxe, auzoan, Birigiko eskolan, Birigi horrek etxek horrek hortxe [...] hor daonak Birigi [deko].
- Eta zer, urte asko eskolan edo zelan?
- Urte asko? Hamalau urtegaz beharrean joan nintzen, bidrierara.
- A bai? Osea ke fabrikan ibili zara.

- Fabriketan, bai, fabriketan, bai, bai, bai.

- Eta zelako...

- Bidriera... euskeraz... esaten eutsen "bidriera" da erdara. Kristel fabrikera. Kristela, euskera hori da, kristel fabriken. Eukingo dau igual beste... baia bueno. Kristel fabriken. Zazpi urte egin genduzen.

- Baia hamalau urtetik hasita, Migel? Hamalau urtetik hasita?

- Hamalau urtetik hasi..

- Bidrieran?

- Bai, bai, kristel fabriken, bai.

- Eta non egoan bidriera hori?

- Hor Leioan, Leioako parten. Lamiako esaten dotse, Alkolera albon.

- Alkolera ez dakit, baina Lamiako badakit non dauen.

- Bai, ba Alkolera albon.

- Bai, bai, bai, bai... Eta zer, biharra ona zen edo zelan?

- Bai, [...] ni ondo egon nintzen, e? baie irabazi gitxi iten zan. Bueno, zazpi pezeta irabazten gendun. Ordun bai, ordun... ba zortzi ta holan gehien irabazten ebenak, ezta? Baia beharra ona euki gendun guk, beti barrun, barrun behar. Kuadrillen ibil zirenak irabazten eben zortzi, baie beharra txarra, beharra txarra. Baie guren bere ama eleixatsu izen zan ezta? ama eleixatsu. Eta nik egunek danak ein behar izeten [neuen], domekak... Domeke badakizu, ezta? domeke da...

- Bai, bai, bai, bai.

- Domekak eta danak behar. Jaiek eta domekak eta danak behar, ezta? Eta hori paratan jakon txarto. Eta gero zerean sartu nintzen, Altos Hornosen.

- Han, kristal fabrikan, zazpi urte eta handik Altos Hornosera.

- Altos Hornosera, bai, Garaiko Altos Hornosera. Altos Hornosetik be gero urten [nendun] begixeaitik. Zegaitik labatan eiten [gendun] behar.

- Gogorra, ezta?

- Bai, bai, behar gogorra, bai. Irabazi asko, e.

- Bero itzela, ezta?

- Bero itzela. Irabazi asko. Zera eukiten gendun, haixea botateko, gainean... Betiladora... Bueno, hori ezin dot esan horrela... Bentiladora...

- Ondo dago, bai, ondo dago.

- Hori eukiten gendun ganean. Eta eiten nauen ni hamendi, garriti, fastidia. Bero, ezta, handie? eta ixerdie eta lepon beti haixea "ra ra ra ra" eta...

- Eta igual biharra peligrusu, ez?

- Ez, peligrorik ez. Peligrorik ez. Baia gogorra bai, behar gogorra.

- Eta zenbat ordu egunean, ba, zortzi ordu?

- Bai, zortzi ordu.

- Segiduan edo zelan?

- Bai, bai, segiduan, segidu zortzi ordu. Bai. Eta ibil gitzen sei ordun be, lau erreleboan, lau tandatan.

- Bai, bai, bai.

- Lau tandatan. Hirutan ta lauan be ibil gitzen luzero.

7. Ohiturak eta bizimodua

7.1. Domeketan sei eta erdietako mezatara s

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/020
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:41:54. **Bukatu**: 00:43:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- **Laburpena:** Lau apaiz egon ziren Erandioko elizan. Parrokoa harroa eta diruzalea zen. Goizeko 6:30ean zen lehenengo meza. Umeak 9:00etakora eta zaharrak 10:30etakora joaten ziren.

Transkripzioa

-Esan dozu hor, bertoko elizan, ezta, Erandioko elizan [ezkondu ziñela]?
 -Bai, bai.
 -Eta nor zan abade? Edo nor ezetu dozu?
 -Bai, lau egon ziren ordun. Don Jose Ramon izen zan... zelan geitzen da? el... ez naz akordako...
 -Parroko edo?
 -Parroko, bai. Gero Don Julian, gero Don Donato eta Don Narciso. Laurek izen ziren. Urte askotan egon ziren. Eta oin barrik ez dot ezetan inor be.
 -Eta zelakuk izen zin?
 -Ba bat ona; bueno, bi be bai: Don Julian eta Don Donato onak. Don Julian, ademas, gaixoari bisitaten ta duzti. Baie parroko Don Jose Ramon harro ta... ta diru zale ta... bape ona ez zan izen. Bape ona ez.
 -Eta zenbat egun juten zineten?
 -Domekatan. Domekatan, bai, domeka duztitan, e.
 -Ta han mezak ze ordutan izeten zin?
 -Ba lelako seirek ta erditan, goizeko seirek ta erditan, gero zazpi ta erditan eta gero bederatzitan eta gero zarrantzat hamar ta erditan.
 -Beittu... Osea, umiek beste ordu bat eukiten eben?
 -Bederatzitarako, bederatzitan umeek. Gu bederatzitan beti gaztetxuk izen... gero ez, gero goxetiau. Sei ta erdietan sarri joan gare sei ta erdietako mezara, e. Mantilla iminte. Sarri asko. Urte askotan joan gare sei ta erditan. Gero txikerretan ez, e, txikerretan bederatzitan.

7.2. Erramua eta ur bedeinkatua etxean

- **Hizlaria(k):** Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Erref:** ERA-001/024
- **Iraupena:** 0:01:14. **Hasi:** 00:50:01. **Bukatu:** 00:51:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- **Laburpena:** Ur bedeinkatua izaten du etxean. Lehen ere beti izaten zuen erramu egunean bedeinkatutako erramua eta ur bedeinkatua. Beti egin dute arrosarioa etxean afaldu aurretik.

Transkripzioa

- Bedeinkatu egitten zenduezen geuzek? Adibidez, etxien edo?
 - Bai, bai.
 - Zer adibidez ?
 - Bai. Nik oin be badekot ur bedeinketu.
 - A bai?
 - Bai. Ta honeri beti nabil eiteko gauzek.
 - Ta len non eukitzen zenduen geuzek?

- Erramu beti ta ur bedeinketu. Erramu bendezidu eiten dozu "Día de Ramos" eta gero ur bedeinketu botiletxu beten, ta oin be badekot. Eta bai, iten [dot] "pater noster", abadek eiten deuna. Igual-igual izengo da.

-Eta non ipinten zenduan?

- A, nik bertan, etxera bota ure eta eiten dozu erramuen bendizue ta igual-igual, zein kuarton, zein etxen, zein edozein lekuten.

-Eta errosarioa be...?

- Bai, bai, bai, bai. Eta guren beti egin da etxen, e? aititek eta aitek eta amak eta danok egin dou errosario, e. Danok, danok egin dou errosario. Egune ya afaltako lelatxuau, afalordu baino lelatxuau eta danok errosario santu iten gendun, danok, danok.

- Ba ondo, ez? Oie, bakotzak hamen...

- Bai, bai, misterio handi barik, ba [ez zara ikusduna]?

7.3. "Urtebarri bila" auzoko etxeetara

- **Hizlaria(k):** Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Erref:** ERA-001/037
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 01:16:35. **Bukatu:** 01:19:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
 Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
 Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
 Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- **Laburpena:** Gaztetan joaten ziren gauerdiko mezatara Gabonetan. Txikitan, "Urtebarri bila", eskean, joaten ziren auzoko etxeetara: mandarinak, intxaurrak, piku-pasak edo batzen zituzten. "Urte barri txarri belarri, dekonak ez dekonari..." esaten zuten.

Transkripzioa

- Gaboneko afarixe, ez? Eta gero egoten zan hor gaba erdixen meza bat edo...

- A bai. La misa del gallo. Gu joaten gintzezan gaztetan, gaztetan joaten gintzezan, bai. Hamabitan izeten zan. Baie gero itzi gendun hori be eta... Urte batzutan bai, e? urte batzutan egiten gendun hori, bai.

- Eta gero urte barrixen?

- Urte barrin ba txikerretan joaten gintzezan igual auzotara, urte barri bile, eta batek mandarina batzuk -geuk be bai gero, e? Gero, zarrago izen garenen geuk be bai- mandarina batzuk, ala intxurre batzuk, ala uba-pasa batzuk o ikok edo zozer halan [...]. Eta pozik [harik] batu diela ta! Pozik! Ta guk in duu gero gazteri, guk in duu hori gazteri barriz. Ta danak pozik horretxek gauzekaz. Oin aitu be ez dot eiten, baie ordun gauzek gozok.

- Eta nundik juten zinien?

- Auzoak, auzoak, bai. Auzoak, ba, lau edo etxe alde ziren, besterik ez, ze gitxi izen gare, baie hor... ba etxeko modukok. Eta joan eta eskatu "urte barri". Eta gero...

- Eta zenbat jente juten zinien?

- Hamar edo.

- Neska eta mutil?

- Neska eta mutil, bai, bai, danak era batera, danak era batera. Gaztek danak, e! gero lanean be gazterik joan gare... Danak gaztek.

- Zeozer kanta biher zenduen eskatuteko?

- Apenas. “Urte barri txarri belarri” eiten gendun.
- Zelan zan hori?
- “Urte barri txarri belarri, dekotenak ez dekonari zeuk dekozu eta niri...” ez naz akordaten.
- Intxaurtxu bi ta...
- Ez naz akordaten gehiao. “Urte barri txarri belarri, dekonak ez dekonari zuk dekozu eta niri...” gero ez dakit zelan akabaten dan.
- Nik dakit “Intxaurtxu bi eta hiru gaztaiña, mari montaña”, ez?
- Bai, hori be entzunde dekot, baie geroratuago.
- Bai, geroratuago, ez? Hau gerokue da.
- Bai, geroratuago.
- Eta kanpaiegaz joaten zinien?
- Bai, bai
- Beittu.

7.4. Maletatxoa piku-pasekin opari

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/038
- **Iraupena**: 0:01:00. **Hasi**: 01:19:08. **Bukatu**: 01:20:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- **Laburpena**: Erregeetan oparixoren bat izaten zuten: eskolarako maletatxo bat piku-pasekin edo. Neba-arreba artean, zaharrenak argitu zuen erregeei buruzko egia.

Transkripzioa

- Eta gero zuok errege egune be eukitzen zenduen edo hori ez zan eitten asko?
- Bai, lelau bai, maletintxu bet edo, konpasa batzuk edo barrun sartute eta, bai, zeozer betik eukiten gendun. Beste batzuk igual gehiau, baie eskolarako maletin txiki bat edo, bai, eukiten gendun, bai, eukiten gendun. Baie ez asko e, ez asko, baie txutxu kentzeko bai.
- Eta hor egunien be baijan eitten zan ondo?
- Bai, errege egunerako beti, beti.
- Eta gurasuek gero esan egin eutsuen zeuori? Gurasuek edo?
- A, bai, bai. Lelao isil-isilik hainbeste denporan euki genduen, e? Baie gero zaharrenak esan euen zeozer eta esan geun: “Zeitik esaten dotsezu ba?”, “Ba egi dalako”. Gero ba iusinoa kendu eiten dotsu, baie, bueno, gero be zeozer egongo zan.
- Bai, benetan, bai, bai.

7.5. Ama kantari, baina seme-alabek ikasi ez

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/042
- **Iraupena**: 0:04:51. **Hasi**: 01:24:09. **Bukatu**: 01:29:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

- **Gaia(k):**

Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
Aisia » Kultura » Bertsolaritza

- **Laburpena:** Amak bertso eta kantu asko kanta arren, seme-alabek ikasi ez. Osabek ere kopatxo baten ostean ederto kantatzen zuten. Bera lanean hasi zen oso gaztetan, eta ikasteko astirik ere ez. "Antontxu, Antontxu..." kantatzen du. Oraingo bizimodua hobea da.

Transkripzioa

- Ez, nire ama ez zan izen, zera, kantuk berak, esan dotsuten zelan zirezan halan apur bet bersolari eta bertsok beti jakiten ituzen berak. Baie gu ez gara izen ikisteko, ikisiko ez gara izen, baie osten berak kantuk itzelak, itzelak. Akordaten naz zelan... politek ademas, "de amor", e! politek jakiten [ituzen]. Eta ikisi be egin [gendun] noizbait ta duztiz ez dakit. Ez dakit. Oso politek ee, oso politek. Ama izen zan kantari, alegre eta, badinotsut, bertsolari antzeko. Aitek esaten eben: "beti botaten dotzu harrikade ensegida", beti. Eta izen dire beste neba bi beranak be bai, e! Baie...
- Nortzuk ziren hor epokako bertsolarixek? Holan famosuek egoten ziren? Ez dakit, Mañukorta edo...
- Ez, ez, ez. Ademas, izeten ziren, ezta, alegre, baie kopatxu betegaz eukiten euen, e! ordun ataraten eben dana. Formalak, ezta? baie...
- Baia apur bat alegre.
- Bai, alegre, alegre. Gitarra zar bat euki, zera, eta itzel, itzel, umore onekok.
- Beti hori, beti ia ipuiñen bat edo nonok kontaten osten edo akordetan dana, konta deusuen edo...
- Ez, ez, ez. Kantzino politek bai amak, baie... halan batzuk [dakiz] euskeldun kanta politek eta nik zenbet bidar esaten doten "nik zelan ez dodaz ikisi horrek? Zelan ez dodaz ikii horrek nik?". Pena emoten doste, e!
- Bai, baia, bueno, epokie be bazan, ezta? Justo erderie tokau jatzun eta ze gure dozu?
- Ta lan asko, ta astirik pe ez gauza askotarako, e.
- Dana... dana Mertxe ezin da...
- Ez, ez, ez. Ez, amak kantaten [eben] igual: "Antontxu, Antontxu zara zu...". Zuek horrek jakingo dozuez. Klaro, horrek ba zuen aitek eta amak be... "...kuartillu ta erdigaitik ohia saldu dozu. Ama datorrenian nian, aita datorrenian nian etxetik kanpora bialduko zaitu". Ta halakoxek ama difuntek kantaten euzen. Gero kantzinok badinotsut ba [...] eta horrek guztiek, baie kantzinok halan elegantek, habanerak eta batzuk zelan dakiten, horrek erderaz diz asko. Baie horrek kantak euskeldunek be politek dauz, e? Niri gustaten jatez itzel, e? Itzel gustaten jatez, baie ez dakiaz.
- Bale, perfekto, ez? Ondo. Gustora egon zara?
- Konformidade handiko zarala zu.
- Ni oso gustora egon naz. Esan dotsut, zozor gehixago badekozu kontateko, kontaizu.
- Ez, ez.
- Ez, ez? Ez dakit, umetako kontuk edo ez dakit...
- Umetasun gitxi eukin dogu. Izen gara ensegida adultok. Eta gero fabriken, kontue ataraizu, gazte-gazterik eta... Ez dogu euki "una vida de color rosa".
- Hori egixe da, oin diferentie da ta...
- Diferente, diferente da. Eta hoba da, e! hoba da. Nik esaten dotsiet sarri askotan: "ene! zuek ez dekozue hemen bizio baiño", baie itzi eizu bakean, guree be tristie izen da.

7.6. `Txoriellorritxu´ren istorioak sorginei buruz

- **Hizlaria(k):** Zubiaur Ayo, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirresarobe, Kolesti - Bilbao, Mari Sol - Larrauri, Angel - Molina, Luis - Rodriguez Etxebarria, Nekane
- **Erref:** ERA-003/020
- **Iraupena:** 0:04:56. **Hasi:** 01:02:20. **Bukatu:** 01:07:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- **Laburpena:** Hamalau urtetatik gauez asko ibili behar izan du eta ez duela inoiz sorginik ikusi esaten du. `Txoriellorritxu´ esaten zioten baten kontuak aipatzen ditu.

Transkripzioa

- Honek, antxiñeko kontuk, ba nik entzun dot Euskal Herrixen, leidu dot be, ba, honek sorgiñek eta honek eta... Badekozu batanbat kontateko?

- Ba, [aitu]... Sorginen asuntua... Nik... gaztetati hamalau urteaz hasi nintzen beharren eta gauek orduko dekozen guztietan ibil naz kanpoti. Nik ez dot sorginik ez holango gauzerik iñoz ikusi. Eta hemen egon zan Elorritxun, Elorritxun egon zan gizontxu bet, holan, blusa mahonezkoaz, holan, blusa sendoaz ta `Txoriellorritxu´ esaten [jeutsen]. Bajutotxo bat ixen zan, [...] hirurogei kilo, hirurogei kilo... ez. Ta ferire... Gero hameti beste lekuetara joan zan biziten. Baia Basurtuko ferin sarri ikusten gendun. Eta hameko jentek be ezautu ta... ez dakit, `Txoriellorritxu´. Eta sorginen kontuk. Sorginen kontuk eta [...] eskopetie... kazerue ixen zan. Ta holan joaten zanen iñora, ta [...]ta ibiltan zan ta eskopeteaz. Kauen... kauen ros... Ez dakit egie ixengo bada, e!

- Bueno, zuk kontau, berdin da.

- Egie ixengo bada ez dakit. Egie ixengo bada ez dakit. Eta ez dakit nongo ortusantu zan be, baia ortusantu baten ondoti pasa behar eben gaberdin o goxaldien. Ta katu figureko bat zerkan ganen [ixota] ortusantun. Ta, klaro, zerkan ganen ta [...] ta "panba! tiretan dotso ta barruko alderdire bota [...]. Bueno. Harek gero egunetan auzoko andra bat, henbra bat, beso zertute, apurtute edo. Aiba la ostra! Ta `Txoriellorritxu´k esaten jok: "Neure tirok ein dotso hori horri, sorgin horri". Sorgin horri... ba, "honen kontra sorginek ez deuke ze iñik" esaten joan hak, "polboren kontra ez deuke ze eiñik sorginek" hori esaten joan hak. Niri ez jat iñoz be pasa. Bai, ta hamen esaten jakon, hamen esaten jakon, hamen... horri kurtziori, horri hor [...] daon kurtziori...

- Emaztea: "Cruz Roja"...

- "Cruz Roja" daon horri kurtziorreri Akarlanda esan jako, Akarlanda. Akarlanda. Antxiñen ba sorginen denporako zerean, ba, hor akarrak egoten ziela gauen, akarrak. Akarrak, ba...

- Oin be egoten diez, ez?

- Emaztea: oin gitxi dau akarra, gitxi dau.

- Nik ez dot ikusi... Horti sarri pasa barik eta [...] ez akarrik, ez ahuntzerik. Hor ez dogu guk ezer ikusi oindio.

- Oin hor egoten direz hor ba... gauean parejak-eta ez direz hor egoten?

- Bai, horrek ez deuke akarren bildurrik! Horrek preparata datoz! Preparata! Horrek pistolea [...]. Ta hor esaten jakon [...] kateak, kate-hotsak eta zerak eta murrusak eta "oooo" eta zerak eta. Niri ez jat iñoz be suertau. Ta gu... Nik beste bieja... Bueno, jolin, ba, lau erreleboan ibil nitzenen [...] gaueko

hamabietan urten han eta [boten] hemetikaldera pasa ta [...] ordu batak eiten jatazen. Ta guk muda ein behar izaten gendun: garbitu, muda... Ta gero bote koiu, hemetiko alderdire pasa, Lamiakora, ta handi hona etorri, ba, joe, ordu biak edo...

- Emaztea: Ordu bata eta erdi...

- Ordu bata eta erdi, ordu biak... eiten jatazen. Iñoz be nik ez dot holakorik...

8. Aisia

8.1. Andra Mari eta Gorpuzti egunak familia batzeko jaiak

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/036
- **Iraupena**: 0:01:20. **Hasi**: 01:15:15. **Bukatu**: 01:16:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- **Laburpena**: Andra Mari Egunean, abuztuan, denak elkartzen ziren etxean. Bakailaoa piperrekin, arroz-esnea eta moskatela jaten zuten. Gorpuzti Egunean aitarienara joaten ziren.

Transkripzioa

- Etxekue?

- Ez, ez, ez, hori eiten gendun Andra Mari egunen, osabak etxen. Eta Gorpuzti egunen danak aitarienara. Hori eiten gendun, bai. Baia Andra Mari egunen, "quince de agosto", danak etxera. Amak eiten euen "arroz con leche" eta "moscatel" eta piperrak makailoaz eta hori bazkarie izeten zan eta postre gurea eta pozik! Halao fuente batzuk handi iminte, "arroz con leche" a, zelan kanela iminte eta mahaia. Mahaia aparte euki naben, ez [esueteko], aparte euki euen beste mahai bat jaietarako. Ta hantxe ganen iminte gendun "arroz con leche" danak fuentek ederrak... Eta hori eiten gendun postre eta...

- Zelan eitten eban "arroz con lechie"?

- Bueno, apurka-apurka, etxeko esneaz eta oso elegante, geur baiño goxoau, baia oin... Ta hori be akordaten naz, piperrak halan, piper gorrikaz iminte makailo eta primerako, elegantena izeten zan.

-Orduen Gabonak eta holako egun berezixek?

- Bai, hori be besegu egun... [...] izengo zien, ze guretzat zati bet jateko be... Baia beti-beti-beti, bai bai.

8.2. Andra Mari eta Gorpuzti

- **Hizlaria(k)**: Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Gonzalez, Andere
- **Erref**: ERA-001/039
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 01:20:08. **Bukatu**: 01:21:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

- **Laburpena:** Baserritarrek San Isidro ere ospatzen zuten. Igokundea edo Asentzio eguna ere ospatzen zuten. Meza eta erromeria zen ospatzeko modua. Seme txikiak zituela su artifizialak ere egoten ziren.

Transkripzioa

- Eta gero zuen egunek, orduen, zein izen diz? Gorpuzti eta Andra Mari?
- Andra Mari, bai, bai, handienak horrek izen ziren. Gero aldeanuk San Isidro, horrek sindikatok eta horrek duztik, aitek eta idik eta probak-eta egoten ziren eta gizonak hor. Hori izen zan San Isidro egunen. Baie osten gure jaiek izen ziren... Asentzio be bai, a? Asentzio be bai. Baie zan Gorpuzti gehiago izen zan, Gorpuzti eta Andramari gehiago izen zan.
- Eta horretan egunetan zer egoten zan?
- Mezea, eta gero jolasteko edade badekozu, ba, jolasten joan eta, osten, ba, antzeko.
- Igual erromerixe edo egoten zan.
- Bai, erromeri bertan egon zan Erandion. Eta "fuegos artificiales" gure txikerrak... gure mutilek txikerrek izen ziranen baitte. Nik eroaten nenduzen eta negar eiten eren eta asago joan ein behar. Bai, bai, Andramari egunen zerak egoten ziren eta oin be [koiau] osta bere, e? Gorpuzti [be koiau euen barriz be] Erandion. Hasieran be lotute egon da, ezta? baie oin hasi da barriz jaia modure koiten, bai.
- A, ondo ez? Jaixek eta...
- Bai, bai, horrek jaiek beti errespetau douz. Beti.

8.3. Santa Ageda Erandion

- **Hizlaria(k):** Bilbao Bilbao, Mertxe
- **Elkarrizketatzailea(k):** Gonzalez, Andere
- **Erref:** ERA-001/040
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 01:21:32. **Bukatu:** 01:23:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai
- **Gaia(k):**
Aisia » Jai-giroa » Santa Ageda
Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- **Laburpena:** Santa Ageda egunean gizonak joaten ziren etxerik etxe kantatzen. Neska gazteei beti gauza onak kantatzen zitzaizkien bertsoetan. Neska zaharrei ez. Zeloak ere izaten ziren gaia.

Transkripzioa

- Eta Santa Agedak edo?
- A bai, Santa Ageda be kanta. Polito.
- Eta zer eitten zenduen, etxerik etxe edo zelan?
- Ez, guk ez. Gizonak etorten ziren kantaten, gizonak. Bertso bota neskari eta gizonak etorten ziren etxera kantaten.
- Eta zer kantaten eben?
- Ba nik ez dekot hainbeste memori be, ezta? Baie ni akordaten naz zelan izekoari be... "Ai Dolores non zara, hemen agiri zera. Lagun guztik ezkondu eta zeu zeaitik iten ez zara" eta halakotxe asko eiten ixen zien. Gaztetik, bakizu, gaztena... beti gauze politk botaten. Gazteri.
- Holako berba polittek.
- Bai, bai, danak pozik entzuteko.
- Beste zeuzer esaten eben be bai akorduen dekozune?
- Ez, ez, ez naz akordaten asko.

- Igual esaera zaharrik edo esaten eben?
 - Bai, neskazarrari be gauze txarrak esaten ixeten ziren.
 - Zer esaten eutseen?
 - Bueno... Neskazarrak, bakixu, jentiek, e... Hasarratu eiten zien neskazarrak halan gauze politek ez baeutsen botaten. Zelok. Bai, bai. Izeko bateri be, niri halan esan osten: "Aitu zer esaten etor datezen", hasarre. Bai, gazteri ba beti politauk. Kuadrillek etorten ziren ordun, e! kuadrillek. [...]

8.4. Inguruko jaiak eta erromeriak

- **Hizlaria(k)**: Zubiaur Ayo, Migel
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Agirresarobe, Kolesti - Bilbao, Mari Sol - Larrauri, Angel - Molina, Luis - Rodriguez Etxebarria, Nekane
- **Erref**: ERA-003/011
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:34:59. **Bukatu**: 00:38:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai
- **Gaia(k)**:
 Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
 Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- **Laburpena**: Inguruko herrietako jaietara joaten ziren. Izendatu egiten ditu. Domeketan erromeriara joaten ziren eta hantxe ezagutu zuen emaztea, soldadu joan baino lehen.

Transkripzioa

- Eta len zelan eitten zendun? Oin beste kontuk, ez? horrek romeriak eta. Ze guk, ba, bueno, oin, ba, bakizu, diskotekak eta dana barrun eitten dogu. Baia len?

- Erromeriek, erromeriek eiten genduzen guk, ba, San Antonio egunen, Marture; Santa Luzie egunen Loiture; San Pedro egunen be Loiture edo Mungiara; San Kristobal egunen hamen, geure patroia da, geure eguna da, San Kristobal egunen horra. Eta holan. Eta, osten...

- Andrea: Gorpuztin Erandion eta Sondiken...

- Bai, Gorpuzti eta honek ba hamen, bai. Eta domekatan hamen euki eben tejabana bat, hortxe zen, Sarria, ez dakit entzunde badekozuen, Sarria hor Mesoko esaten jakon etxe baten, hor. Hortxe topeu neban nik hau, andrea.

- A bai, e?

- Hortxe, bai, hortxe.

- Eta dantza eskatuta eta holan?

- Bai, dantzan eskatute, honbre.

- Ba lenengotan kalabazatxun bat emongo eban, edo ez?

- Keba, ez, ez. Kalabazak asko emoten oskuezan, e? henbrak.

- A bai, e?

- Henbrak, henbrak batzutan...

- Oin ez dakizu zenbat emoten daben oin be, oin ez dakizu.

- ... harroak, harroak. Henbrak harroak egoten ziren hemen.

- Bai?

- Buuu...

- Oin baiño ez dakit nik, e?

- Andrea: Gu ez gintzen harro ibiltten, gu [...], baie batzuk harroak egon ziren, bai.

- Ba ni hasi nintzen honeaz soldadu joan baiño lelau, 20 urteaz. Soldadu joateko...

- Andrea: Hogeta bat [eukiko zenduzen].
 - E?
 - Andrea: Hogeta bat [eukiko zenduzen].
 - Baia ni joan nintzenez hogeta bat... klaro, baia ni martiko naz, martin jaioko, martin hiruen jaioko naz ni. Eta bai, hogeta bat ondion ez, baia... bai. Eta beonek euki ebazen hamasei urte.
 - Jolin!
 - Guk, e... hainbat...
 - Andrea: Baia nobiotan izen zan. [...]
 - Domekatan-ta junta...
 - Baia lagundu etxera eta holan, ez?
 - Etxera, bai, bai, bai, etxera lagundu ta...
 - Andrea: [...]
 - Etxera lagundu ta, ba... lantzean behiñen hola ba zirritxu batzuk be bai. Honbre! Bai, ba. Horrek egik dire.
 - Andrea: Baia [...].
 - Eta andrari itxaroten denbora asko eman dozu itxaroten? Ze oin nik behintzat ematen dut denboratan...
 - Itxeroten asko.
 - Bai, ezta?
 - Biba [el garros]...
 - Hor pintalabioaz edo, zer da hori ba?
 - Andrea: [Ni ez naz] pintatzen, gu ez gintzen pintatzen.
 - Ke ba, beharra [eitten eben] honek eta...
 - A bai?
 - Bai. Beharrak.
 - Eta zu zer, kanpun itxaroten?
 - Kanpun, klaro, ba, parrandia ipinten... eukiten gendun lekun. [Horren lekuetan urtentan] tabako erre ta tabako erre ta ernegaten igual, tabako erre ta tabako erre...
 - Ni be holan nabil, itxaroten eta itxaroten...
 - Bai, baia honen modukoa bada, ernegau [ereingo] dotsu apur bat.
 - Andrea: Ez, baia [oinguen ez dao hori].
 - Ez, ez dago?
 - Mekatxis la porra!

Transkripziorik gabeko pasarteak

Ondorengo pasarteak gaika landuta eta kodifikatuta daude, baina oraindik transkribatu gabe.

1. Euskalduna-ko langilea izan zen aita (ERA-001/005)

Euskalduna-n egin zuen lan aitak. Itsasontziak egiten zituzten, eta goizerik gauera egiten zuten lan. Lutxanara oinez joaten zen; handik Deustuko unibertsitatera eta orain Guggenheim dagoen tokira, han baitzegoen dikea. Bazkaldu ere bertan egiten zuten. Rematxadore lanak egiten zituen. Tratulari baino diru gehiago irabazten zuen; pentsio ona geratu zitzaion lantegitik.

2. Irabazitako dirua etxerako (ERA-001/013)

Kordeleria hiru bazkiderena zen. Enkargatuak katalanak ziren. Astean 63 pezeta zen jornala; estrak apur bat gehiago. Diru guztian ematen zuen etxean, eta nobiotan hasi zenean, ordu estrena berak gordetzen zuen.

3. Kordeleriak emandako dotea (ERA-001/014)

Ezkonduta, lana utzi zuen. Ez zen ondo ikusten lanean emakume ezkondua. Gizonarenarekin konpondu behar zen. Fabrikak "dotea" ematen zuen, hura uztean. Lantegiko giroa ona izaten zen. Sindikaturik ez zegoen.

4. Berrogeita zazpi urterekin berriz lanera (ERA-001/015)

Berrogeita zazpi urterekin, berriz hasi zen lanean fabrian, Laurak-en, bulegoak garbitzen. Orduan eskubide guztiekin sartu zen, eta sindikatu ere egin zen.

5. Alaba eske tabernarako (ERA-001/017)

Kordelerian sartu baino lehen taberna batean egin zuen lan, eta han ezagutu zuen senarra izango zena. Tabernaren ugazaba joan zitzaion aitari alaba eske, tabernan lan egiteko. Oso gustura egon ziren berarekin, mutil-lagunarekin hasi arte. Ordura arte josten ikasteko ere ordaintzen zioten. Gero, kordelerian hasi zen; eta nobiotan lau urte ibili ziren ezkondu arte.

6. Asuako dantzara igande eta jaiegunetan (ERA-001/019)

Asuan "jolasa" (bailea) egoten zen domeketan eta jaietan. Soinu-jotzaileak jotzen zuen. Gerora plazan bozgorailua jarri zuten. Poztasunez gogoratzen du gazte denbora. Aitak ferian panfletoak (bertsoak), erosten zituen eta amak buruz ikasten zituen abesteko. Arrosario guztia erdaraz esaten ere ikasi zuen amak, erdaraz jakin ez arren.

7. Gerra garaian, jaunartzeko soinekoa koadroduna (ERA-001/021)

Domeketarako soinekoa izaten zuten, eta mantelina buruan jartzeko elizarako. Bilbon erosten ziren telak eta arropak. Gerra ostean telarik ere ez zen egon. Jaunartzeko soinekoa koadroduna izan zen, baina sandaliak zuriak ziren.

8. Elizan erdaraz eta latinez (ERA-001/022)

Lehenengo, eskolan izan zuten dotrina eta gero, elizan. Irakurri eta buruz ikasi behar zuten kartillakoa. Dena erdaraz; latin ere ikasi zituzten kanta batzuk.

9. Lau meza (ERA-001/023)

Fededuna da. Aurreko domekan hiru meza entzun zituen irratiz eta laugarrena zuzenean elizan. Ahaztu egin zaio Begoñako Andra Mariaren eguna dela.

10. Ezkontza bai, baina bidaiarik ez (ERA-001/026)

Lau seme-alaba izan zituen. Ezkontza egunean etxe aurrean jarri zuten mahaia toldopean. Berrogeiren bat gonbidatu. Soineko beltza eraman zuen. Bi soineko egin zituen ezkontzarako. Pelukerak jarri zion mantelina. Fabrikak emandakoa izan zen dotea. Ez zuten bidaiarik egin; geroago egin dituzte bidaiak.

11. Lehenengo semeak etxean jaio ziren (ERA-001/027)

Lehenengo ume biak elkarren atzetik jaio ziren, etxean biak. Azken biak klinikan. Emagina eta etxekoandre bi izan zituen laguntzeko erditzen. Emagina Sondikakoa izan zen.

12. Gerrako babeslekua osabak egindakoa (ERA-001/028)

Gerra garaian, soloan, munan izan zuten babeslekua eginda. Bonbardaketetan amarekin korrika babeslekura joateko ume asko zirenez, aititarenera joan ziren Lauroetako baserrira, Loiura. Han osabak egindako babeslekua izan zuten. Ez zuen gauza handirik ikusi baserritik: sei moro pasatzen, hegazkinak gainetik, metrailak. Sirenek iragartzen zuten noiz sartu babeslekuan eta noiz irten. Trenaren tunelean ere egoten zen babeslekua eta hildako animaliak ere han gordetzen zituzten haragia banatzeko.

13. Izekoren nobioa bakarrik politikarekin lotuta (ERA-001/029)

Familian inoiz ez dute lotura politikorik izan eta familian inork ez zuen ihes egin. Umeak baserrian egon ziren, Loipun, aitita eta amamarekin, eta ez zuten beldurrik pasa. Izekoren senargaia bandoz aldatu zenez, izekok utzi egin zuen.

14. Gerra garaiko diruak (ERA-001/031)

Aldatu egin zen dirua. Amak erloju gainean gordetzen zuen, baina hura balio gabe geratu zen. Paperezko Euzkadiko dirua gogoratzen du. Milizianoak sartu ziren, italiarrak, eta haiei saldutako jakiekin hasi zen ama diru apur bat egiten. Zilarrezko ogerlekoak egon ziren, zentimoak, erreal bikoak, pezetak, motorraren irudia gainean zuten txanponak...

15. Gabonetako ogi bedeinkatua txakur amorratuarentzat (ERA-001/035)

Gabonetan bisigua jaten zuten; aurretik azalorea edo aza. Urte zaharretan, txitxarroa. Beti zuten oilaskoa (etxekoa). Mantela jartzen zen beti Gabonetan. Lehenengo ogi koskorra mantel azpian gordetzen zen, bedeinkatu eta gorde egiten zen hurrengo egunean txakur amorratuari emateko. Etxekoak (gurasoak eta neba-arrebak) elkartzen ziren Gabonetan.

16. Abadiñora eta Durangora ihesi (ERA-003/007)

Hormaren kontra jarri zituzten behin, baina bizirik atera ziren. Morteroetan ibili zen bera, beste bi lagunekin. Tabakoa eta alkohola ematen zieten. Abadiñoko elizara eta Durangokora joan ziren babestera, baina bietatik alde egin behar izan zuten, bonbardaketengatik.

17. Komandanteak heriotzatik libratu zituen (ERA-003/009)

Durangoko bonbardaketan bere tenientearekin topo egin zuen. Kamioi batean eraman zituzten eta taldekoekin batu ziren. Hormara bidali zituzten, baina komandanteari esker libratu ziren heriotzatik.

18. Anaia gerran hil (ERA-003/010)

Komandanteak estimutan hartu zituen, morteroa gordetzeagatik. Migelen anaia ere errepublikarrekin ibili zen. Gerrako haren ibilerak kontatzen ditu.

19. Mutilen arteko borrokak (ERA-003/012)

Neskak dantzan eta gizonak jokoan aritzen ziren. Mutil taldeak borrokan aritzea ohikoa izaten zen, bereziki Erandiokoak eta Loiukoak.

20. Lantegiko greba (ERA-003/015)

Lantegian lankideekin ondo moldatzen zen. Sei hilabetez greban egon ziren, bera soldadutzan zegoela.

21. Errepublika garaia eta galtzearen arrazoia (ERA-003/016)

Errepublika proklamatu zutenekoa kontatzen du. Errepublika elizarekin sartu zelako galdu zela pentsatzen du. Politikariei eta Francoren garaipenari buruzko iritzia ematen du.

22. Ehizatzen zituzten txori eta animaliak (ERA-003/021)

Arrantzan ibiltzen zen kainaberarekin, amua eta harra jarrita. Kaskailuak eta aingirak hartzen zituen. Ehizan ere ibiltzen zen. Aitak hiltzen zituen txori eta animaliak izendatzen ditu. Eskopeta arto artean ezkutatzen zuten.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-03-14

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com